

Til:

Høringsinstansene, HiST:

- Avdelingene
- Studentparlamentet
- Tjenestemannsorganisasjonene

HØRING

NOU 2008:3 SETT UNDER ETT. Ny struktur for høyere utdanning.

Vi viser til vedlagte høringsutspill, og ber om at høringsinstansene gir sine tilbakemeldinger **innen 3. april d.å.** Høringsprosessen ved HiST er nærmere beskrevet i "Notat vedrørende den interne høringsprosessen til Stjernøutvalgets innstilling på <https://ansatt.hist.no/content.ap?thisId=20149&language=0>

Høringsutspillet er satt i pennen av HiST-ledelsen på basis av et arbeidsseminar på Ledermøtet 20.02.08. Dokumentet skal ikke betraktes som uttrykk for "låste" standpunkter. Poenget med høringsutspillet er derimot å rulle opp synspunkter og resonnementer som kan gi et distinkt grunnlag for en reell dialog med høringsinstansene.

Viktige momenter til vurdering vedrørende framtidig institusjonsstruktur

Til grunn for høringsutspillets del om institusjonsstruktur ligger det enkelte synspunkter og antakelser, som vi ønsker å synliggjøre, slik at høringsinstansene er kjent med disse og også kan respondere på dem:

- a) Det er viktig for HiST å videreutvikle profesjonsutdanningene og å opprettholde vår profesjonsprofil og egenart.
- b) Vi støtter forslaget om større og færre institusjoner, som gir mer robuste fagmiljøer. Et grunnleggende spørsmål er så hvem HiST ønsker å samarbeide med i tiårene framover. Dette bør vurderes både i lys av faglige utviklingsmuligheter, kvalitet og et godt/styrket utdanningstilbud.
- c) Vi tror en struktur beslektet med den såkalte 'nettverksmodellen' er for uforpliktende til at denne vil få en politisk oppslutning.
- d) Dersom Stortinget skulle vedta en institusjonsstruktur etter den såkalte 'storhøgskolemodellen', vil det ventelig innebære for Midt-Norges del at iallefall HiST og HiNT blir samorganisert. Denne vurderingen er knyttet dels til geografi og dels til HiNT's størrelse. Modelltypen forutsetter et skille mellom 'universiteter' og 'høgskoler'.
- e) Å slå sammen så geografisk atskilte læresteder som Volda og Ålesund med Trøndelagsinstitusjoner regner vi med er lite sannsynlig.
- f) Vi tror at en struktur basert på den såkalte 'prosess- og differensieringsmodellen' innebærer et betydelig risikoprojekt for små institusjoner, som uansett vil måtte finne seg samarbeidspartnere.

- g) I høringsutspillet argumenterer vi for at HiST bør øke sitt faglige og strategiske samarbeid med NTNU, med tanke på en framtidig organisatorisk samling. Følgelig argumenterer vi for en institusjonsstruktur beslektet med utvalgets såkalte 'flercampusmodell'. En nærmere beskrivelse og drøfting av et eventuelt hopehav mellom NTNU og HiST finner en i kapittel 4 og 5 i Omdalutvalgets utredning på http://tydalix.hist.no/intern/utvalg/dokumenter/10000106/HiST_2020_utredningsdel.pdf
- h) Som breddeuniversitet vil det fra NTNU sin side trolig være liten interesse for en organisatorisk tilnærming til høyskoler de nærmeste årene. Dette er også framkommet gjennom uttalelser i media allerede.
- i) En strukturendring i tråd med den såkalte 'flercampusmodellen' innebærer at de tre breddeuniversitetene i Bergen, Trondheim og Tromsø vil få en omfattende lokomotivrolle i forbindelse med sammenslåingsprosesser. Dette kan bli oppfattet som en tung bær, i en tid der breddeuniversitetene i Bergen og Trondheim har sterkt fokus i forhold til sine internasjonale rankinger.

For øvrig minner vi om siste dagers nyheter om at Regjeringen ikke tar sikte på en endring av fylkesstrukturen til 6-8 større regioner. Dette kan også ligge som en klangbunn ifm. høringsarbeidet. Samtidig bør en ha i minnet at Sør-Trøndelag fylkeskommune framdeles arbeider for en region Midt-Norge.

Samfunnsøkonomisk analyse av strukturmodellene

Vi anbefaler høringsinstansene å studere rapporten "Samfunnsøkonomisk analyse av strukturendringer i Universitets – og høyskolesektoren" fra Senter fra statlig økonomistyring (rapport 1/2008). Rapporten finnes på http://www.sfso.no/templates/page_3261.aspx Jfr. blant annet rapportens kap. 6, som gir en risikoanalyse av de ulike modellene til Stjernøutvalget. Denne rapporten bør kunne gi et grunnlag for å argumentere sterkt for lang tidsfrist i fall Stortinget vedtar en fusjonsmodell i form av flercampusmodellen.

SSØ's vurdering av risikoen – usikkerhetsfaktorer

Risikotema: Usikkerhet til	Flercampus	Storhøyskole	Nettverk	Prosess- og differensiering
Enkeltinstitusjoner får ikke partnere	Lav	Lav	Moderat	kritisk
Omfordeling blant forskningsmiljøer – toppmiljøene svekkes *)	Høy	moderat	Lav	moderat
Størrelsen på investeringskostnadene	Kritisk	høy	Moderat	høy/moderat
Sterk reformmotstand	Kritisk	høy	Lav	høy/moderat
Kompetanseflukt I Få ansatte vil flytte med	Høy	høy	Moderat	høy
Kompetanseflukt II De beste høyskoleansatte slutter	Lav	høy/moderat	Lav	lav
Kulturforskjeller vanskeliggjør integrasjon	Moderat	Lav	Lav	lav
Fokus på kostnadseffektivitet gir lavere kvalitet	moderat/lav	moderat/lav	Lav	lav
Forverret tendens til rangordning	lav/moderat	moderat	Lav/moderat	høy/moderat
Styringsproblemer og manglende beslutningsdyktighet	høy/moderat	moderat	Lav	moderat
Små fagmiljøer forsvinner i mengden	Moderat	moderat	Lav	lav

*) kan like gjerne også vurdere en diamentral motsatt risiko!

Konsentrasjon om noen få temaer

Ledelsen er omforent om å konsentrere høringsnotatet om noen få viktige temaer. Vi ber derfor høringsinstansene spesielt respondere på den høringsteksten som er vedlagt. For øvrig er det en rekke andre viktige områder som tas opp til drøfting i NOU2008:3. Sjølsagt er det opp til høringsinstansene å uttale seg om hva som helst knyttet til utredningen. Vi oppfordrer instansene om at uttalelser og forslag kommer som konkrete formuleringer, der dette faller naturlig.

Formaliteter

Tidsfrist for høringsinstansene er **torsdag 3. april d.å.** Vi ber om at uttalelsen sendes elektronisk som word-fil satt i 10 punkt Verdana (brødtekst) til helene.m.skalmernas@hist.no og arnulf.omdal@hist.no . Vi ber også om at dere sender uttalelsen via ePhorte i saksnr 08/364 (sendes adm.enhet LED).

For øvrig minner vi om våre Stjernøsider med dialogforum på <https://ansatt.hist.no/forum/viewforum?forumId=1> .

Videre viser vi til det kunngjorte åpne møtet om NOU2008:3 **fredag 14. mars kl 09.00 – 11.00** møterom R304/305 på Kalvskinnnet (Gunnerusgt 1, Retorten). Medlem av Stjernøutvalget, Kathrine Skretting (dekan ved Historisk-filosofisk fakultet, NTNU) vil stille. Nærmere agenda og innhold for dagen vil bli gitt senere. Seminaret er åpent for alle.

Vi ønsker lykke til med viktig arbeid!

Med hilsen

Trond Michael Andersen, sign
rektor

Arnulf Omdal, sign
prorektor

VEDLEGG:
Høringsutspill

KOPI:
Seksjonene ved HiST

HiST
Rektoratet
28.02.08

HØRINGSUTSPILL:

NOU 2008:3 SETT UNDER ETT. Ny struktur for høyere utdanning

Høgskolen i Sør-Trøndelag har konsentrert sin høringsuttalelse om temaene institusjonsstruktur (kap.(5-) 6), Finansieringssystemet for universiteter og høgskoler (kap. 10), Styrking av profesjonsutdanningene i høyskolene (kap.14), og Universitetenes og høyskolenes regionale betydning (kap.16).

SAMMENDRAG

[Sammendrag av alle "HiST mener" - punktene her.]

I. Utvalgets diagnose og beskrivelse av sektorens utfordringer (kap.5)

Utvalget gir følgende diagnose (kap.5.4):

- *Fragmentering av forskerutdanningen:* Stadig nye doktorgrader knyttes til små fagmiljøer, og antallet kandidater er få. Sårbarheten og graden av kvalitet bekymrer. Det gjør også den omfattende nyetableringen av masterstudier.
- *Svak arbeidsdeling:* I Norge er det svak arbeidsdeling og utdanningsprofilering mellom institusjonene. Opprettingen av stadig flere universiteter svekker den tidligere arbeidsdelingen mellom breddeuniversitetene og høgskolene. Dette sammen med stadig sterkere involvering av regionale myndigheter og næringslivsaktører har ført til en oppsplitting av forskerutdanningen, overetablering av masterstudier, og potensiell spredning av fag – og forskningsmiljøer.
- *Behov for konsentrert satsing på forskning:* Konkurransen om forskningsbevilgningene øker, og det er stadig høyere krav til forskningsmiljøene om internasjonal deltaking. Mange land peker ut slike fagmiljøer, Norge gjør det ikke. Faren for spredning av forskningsressursene er derfor til stede. Norge går i motsatt retning i forhold til de land vi konkurrerer med.
- *Varierende kvalitet i de korte profesjonsutdanningene:* En del av høgskolenes profesjonsutdanninger på BA - nivå har ennå ikke etablert en undervisningskvalitet som er i henhold til lovens intensjon. Det mangler økonomiske insentiver for å utvikle gode profesjonsutdanninger på bachelornivå.
- *Lite utadrettede institusjoner:* Det er et negativt sprik mellom statlige mål for høgskolenes rolle i regional utvikling/innovasjon, og det bidrag institusjonene faktisk gir. Det pekes på for lav FoU - kompetanse, spesielt i ingeniørutdanningen, manglende insentiver, og det faktum at forskningsaktivitetene i liten grad kobles til internasjonalt samarbeid om utdanning.

HiST mener:

- **Vi deler utvalgets diagnose og beskrivelsen av sektorens utfordringer.**

II. Nasjonal styring og institusjonenes autonomi

I spenningen mellom institusjonell autonomi (Mjøsutvalget/Kvalitetsreformen) og statlig styring (Hernes/Norgesnett) mener utvalget det nå er behov for en sterkere grad av statlig styring. Viktige elementer i denne politikken bør være større institusjoner med ansvar for en samlet plan for arbeidsdeling, prioritering, forskerutdanning og mastergrader, og med nasjonale føringer på arbeidsdelingen mellom institusjonene, og en struktur og finansieringsmodell som bygger opp under dette. – HiST støtter dette grunnlaget for en nasjonal styring av høyere utanning.

HiST mener:

- ***Vi deler utvalgets grunnleggende synspunkter når det gjelder behovet for en sterkere nasjonal styring av utdanningspolitikken. Vi gir videre vår tilslutning til utvalgets felles forutsetninger for ny institusjonsstruktur, uansett valg av strukturmodell (kap. 6.1.2):***
 - ***De nye institusjonene skal ta utgangspunkt i nasjonale oppgaver og behov. Dagens fylker eller framtidige regioner skal ikke kobles inn i styringen av institusjonene.***
 - ***Ny institusjonsstruktur skal legge til rette for større arbeidsdeling enn i dag i form av overordnede nasjonale føringer blant annet når det gjelder prinsipper for intern arbeidsdeling i landsdelen, tilknytning av all forskerutdanning til forskerskoler/tilsvarende opplegg, og minstestørrelse på studiesteder.***

III. Institusjonsstruktur (kap.6)

Utvalgets forslag

Det vises til utredningens kap.6.10.

Flercampusmodellen – størst potensiale og flest risiki

Av fire presenterte strukturmodeller foreslår det utvalget kaller *flercampusmodellen*, med innslag av den såkalte *prosess- og differensieringsmodellen*.

Nettverksstruktur

HiST mener at den såkalte *nettverksmodellen* er for uforpliktende og for løst fundamentert til å kunne møte de utfordringene sektoren står overfor. Frivillighet er en god ting, men vetorett for de enkelte institusjonene gir ikke nødvendigvis best grunnlag for å gjennomføre nødvendige endringer. Risikoprofilen er her lavest av de 4 presenterte modellene (jfr. SSØ's rapport 1/2008). I Stjernøutvalgets utredning er for øvrig universitetet gitt en diffus rolle som "sentrum" og som "nav", med en "kvalitetssikrende funksjon overfor de andre institusjonene" (kap.6.4).

Prosess- og differensieringsmodell

I utgangspunktet er *prosess- og differensieringsmodellen* myntet på noe mindre institusjoner. Læresteder under et gitt minstekrav i størrelse (antall studenter) pålegges en prosess med fusjon som mål. SSØ (rapport 1/2008) vurderer modellens risiko som kritisk når det gjelder at enkeltinstitusjoner kan få problemer med å finne partner(e), og høy når det gjelder potensiell kompetanseflukt (få ansatte vil muligens flytte med). Gitt et minimumskrav på 4000 studenter for en framtidig selvstendig institusjonsstatus vil om lag 25 institusjoner måtte finne fusjonspartnere. Hovedrisikoen ligger i at enkelte læresteder kan bli stående alene etter en sonderingsperiode. Og hvilken plikt skal de større institusjonene ha for å "ta imot" mindre institusjoner? – Vi støtter ikke en strukturmodell langs disse linjene, hovedsakelig fordi endelig utfall står åpent.

Storhøgskolemodell

Den såkalte *storhøgskolemodellen* er en todelt modell som fastholder et videre skille mellom kategoriene universitet og høgskole. Risikoprofilen er høy på mulige investeringskostnader, mulig kompetanseflukt og sterk reformmotstand. I denne

modellen er det nokså klart hvilke modeller som skal fusjonere (kap.6.3). Gitt utvalgets premisser ville modellen for Midt-Norges del i alle fall medført en sammenslåing av HiST og HiNT. I utredningen er for øvrig universitetet gitt en diffus rolle som den institusjon storhøyskolen skal "sogne til". Når HiST ikke går inn for en todelt institusjonsmodell, er det fordi vi tror at en framtidig sammenslåing av kategoriene universitet og høyskole i Midt-Norge vil være bedre og en mer framtidsrettet utdanningspolitikk.

Flercampusmodell: framtidig sammenslåing mellom universitet og høyskole

Vi mener at en struktur som i store trekk følger *flercampusmodellen* har størst potensiale for å bygge sterke, robuste institusjoner. En slik modell er sannsynligvis nødvendig for at institusjonene skal kunne framstå som tydelige, bredspektrede aktører innen utdanning og forskning, med nære forbindelseslinjer mellom utdanningsnivåer, praksisfelt, forskning og kunnskapsbygging.

En flercampusmodell i Trøndelagsregionen kunne blant annet:

- Gi utdanningsmarkedet fullskala studietilbud på BA-, MA-, og Ph.D-nivå med både sterk profesjonsprofil og tung vitenskapsfaglig basis innenfor felles institusjonelle rammer
- Samle store fagmiljøer innen økonomi/administrasjon, lærerutdanning, helse- og sosialfag og ingeniørfag. En institusjonell samling kan bane veien for ytterligere styrking av utdanningsområdene, og dermed ytterligere nasjonal profilering av institusjonen, regionen og Trondheim som universitetsby.
- Gi større rom for å endre kapasiteten innen kompletterende og dublerende utdanningsområder, ved å avstemme dimensjonering etter studentpreferanser og eventuelle nasjonale prioriteter.
- Styrke studiekvaliteten på BA - og MA-nivå gjennom universitetets vitenskaps- og disiplinorientering i samspill med høyskolemiljøenes nærhet til praksisfeltet.
- Styrke studiekvaliteten ved at en samling av universitets- og høyskolepedagogiske grupper vil kunne gi et sterkere underlag for utvikling av læringsstrategier.

Flercampusmodellen vurderes å klart høyest risiki (SSØ's rapport 1/2008), særlig når det gjelder reformmotstand og investeringskostnader. I tillegg bør denne modellens kompleksitet og tidsbehov mht. eventuell gjennomføring vurderes i lys av følgende:

Breddeuniversitetene og høyskoler har ulike mål

Et første bud i all fusjonsforskning er at vellykkede prosesser kjennetegnes ved at aktørene har omforent visjon og samme mål for en framtidig sammenslåing. Norske breddeuniversiteter og dagens høyskoler har ulike ståsteder i så måte. Vi mener følgende er dekkende bilder for de to institusjonstypene i lys av en eventuell sammenslåingsprosess mellom lærestedene:

Situasjonen sett fra et breddeuniversitet:

- Institusjonen har som mål å være internasjonalt i front, og vil prioritere sine ressurser internt i hht dette målet.
- Sammenslåing med flere høyskoler vil representere en trussel mht ressursmessig uttynning mellom tilsatte innen den fusjonerte institusjonen.
- Å bli pålagt funksjonen som lokomotiv for en omfattende sammenslåingsprosess med geografisk spredte læresteder kan bli en tung bør å trekkes med i årene framover.

Situasjonen sett fra høyskolene:

- Universitetet vil i en sammenslåingsprosess bli oppfattet som den tyngste aktøren i forhandlingene, og derfor problematisk å forholde seg til, fordi universitetets visjon og mål er forskjellige fra de fleste høyskolenes.

- Universitetet vil i utgangspunktet ha en helt annen forskningsmessig startkapital enn høgskolene. Bevisstheten om at universitetet vil prioritere ressurser til de beste fagmiljøene, vil være en betydelig trussel for høgskolenes fagmiljøer. At universitetets interne budsjettfordelingsmodell kan forsure en finansiell uttynning av høgskolenes virksomhetsområder, må ansees som sannsynlig risiko.
- Universitetenes tradisjonelle fakultetsorganisering i hovedsak etter vitenskapsfag vil i utgangspunktet være en trussel om marginalisering av høgskolenes profesjonsutdanninger.

Denne type nyanserende synspunkter bør innarbeides i den stortingsmeldingen som følger etter NOU2008:3.

Fusjoner i høgre utdanning koster. Internasjonale erfaringer med tvungne fusjoner viser at disse er vesentlig mer kompliserte enn frivillige sammenslåinger. En gjennomgripende omkastning av dagens institusjonsstruktur over et stramt tidsspenn vil neppe være hensiktsmessig oppskrift i denne forbindelsen. Vi mener derfor at en prosess av denne typen trenger tid, politisk støtte og sterke økonomiske insentiver.

HiST mener:

- ***Vi støtter i hovedsak utvalgets forslag pkt 1 – 5 (jfr. kap 6.10), med følgende presiseringer:***
 - ***Vi mener at dagens institusjonsstruktur bør omformes, der målet på noe lengre sikt er en flercampusmodell som er skissert i NOU2008:3. Flercampusmodellen synes å være den som gir best tilslag på utvalgets vurderingskriterier (kap 6.9). Dette kriteriesettet støttes.***
 - ***Flercampusmodellen er også den modellen som vurderes å ha høyest risiko, jfr. risikoanalysen til SSØ (rapport 1/2008). En prosess av denne typen trenger derfor god tid, politisk støtte og sterke økonomiske insentiver.***
 - ***Prinsippvedtaket for en ny strukturmodell bør kunne gjøres innen 2011.***
 - ***Det er viktig at institusjonene tidlig i prosessen må ha som mål***
 - ***å identifisere gjensidige mål og gevinster***
 - ***å identifisere faktorer som skaper motstand***
 - ***Vi mener utredningen ikke i tilstrekkelig grad har innreflektert den kompleksitet som fusjoner innebærer, når heterogene institusjoner er involvert. Slik kunnskap bør synliggjøres distinkt i den kommende stortingsmeldingen.***

IV. Styring og ledelse i universitets – og høgskolesektoren (kap.7)

Utvalgets forslag

Det vises til utredningens kap.7.6.

Ledelse

Vi er enig i utvalgets forslag om lovfesting av enhetlig ledelse. Hovedmodellen for rekruttering av rektor bør være tilsetting, ikke valg. Rektor bør ikke være medlem av styret, fordi den slik ordning kommer i konflikt med styrets rolle som kontrollorgan. At styrets sekretær også er medlem av styret gjør grensesnittet mellom styring og ledelse uklart. Ingen gruppering i institusjonsstyret bør ha flertall. De eksterne medlemmene utpekes av departementet etter forslag fra styret.

HiST mener:

- ***Rektor bør være enhetlig leder. Som hovedmodell bør rektor tilsettes.***
- ***Rektor bør være styrets sekretær, og ikke medlem av styret.***

- ***De eksterne styrerepresentantene utpekes av departementet etter forslag fra institusjonsstyret.***
- ***Styreleder bør være blant de eksterne medlemmene, og utpekes av departementet.***
- ***Ingen av gruppene bør ha flertall alene.***

V. En styrket forskerutdanning (kap.9)

Utvalgets forslag

Det vises til utredningens kap.9.5.

HiST mener:

- ***Vi gir vår tilslutning til utvalgets forslag når det gjelder styrking av forskerutdanningen.***

VI. Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler (kap.10)

Utvalgets forslag

Det vises til utredningens kap. 10.4.

Finansieringsmodellen - generelt

Det er behov for en gjennomgang av finansieringsmodellen. Hovedargumentet for dette er at 60 prosent av dagens tildeling til høgskolesektoren ikke kan relateres til kjente kostnadsdrivere. Det må utvikles en transparent basis som forstås av både institusjonene og bevilgende myndighet. De foreslåtte kostnadsdriverne (antall studenter, antall ansatte) må vurderes nærmere.

Basisbevilgningene for høgskolene utgjør ca 60 prosent. Denne basisbevilgningen bygger på rammen til institusjonene i 2002. Det er påvist feilkilder i beregningsgrunnlaget og utilsiktede skjevfordelinger har oppstått i perioden etterpå, og dette må rettes opp. Forståelige og kontrollerbare kostnadsberegninger av innsatsfaktorer og/eller kostnadsbærere må ligge til grunn for beregning av grunnbevilgning.

Undervisningsbevilgningen beregnes ut fra studiepoengproduksjonen, samt økonomisk tildeling basert på inn- og utreisende studenter. Utgangspunktet er forståelig, men bruk av disse kan gi utilsiktede effekter ved at det blir et mål i seg selv å ha mange studenter som produserer mange studiepoeng. Kvalitetsaspektet og endring i kostnadsbildet bør også inn i beregningsgrunnlaget. Et annet moment er at handlingsrommet for den enkelte institusjon bør sikres. Det bør være opp til den enkelte institusjon å fastsette forholdstall mellom antall studenter og faglige årsverk for å sikre god ressursutnyttelse.

Det vurderes som positivt at en framtidig finansieringsmodell styrker det framtidsrettede strategiske elementet, samtidig som insentivene knyttet til oppnådde resultater opprettholdes.

Det er sterkt ønskelig at det inngås langsiktige avtaler mellom eier og den enkelte institusjon. Dette sikrer forutsigbarhet og er en premiss for økt politisk styring av sektoren. Mål- og resultatstyringssystemet må utvikles videre, og det må sikres en tydelig rollefordeling mellom eier og den enkelte institusjon. Det betyr at de overordnede politiske mål må være tydelige, kjente og stabile over tid, mens handlingsrommet den enkelte institusjon har for å sikre måloppnåelsen må være klart definert. Grad av politisk styring og oppbygging av finansieringsmodellen må imidlertid vurderes nærmere ut i fra valg av framtidig struktur. Både flercampusmodell og storhøgskolemodell vil

sannsynligvis medføre en enklere modell for eierstyring enn nettverksmodellen og prosess- og differensmodellen, og følgelig vil innretningen på mål- og resultatstyringssystemet og finansieringsmodellen også være en annen.

Høgskolene bør få det samme beregningsgrunnlaget som universitetene når det gjelder FoU. Den strategiske bevilgningen, bevilgninger til stipendiater og vitenskapelig utstyr bør for høgskolene opp på universitetsnivå. Hvis vi oppnår bedre bevilgninger til den strategiske delen, kan vi anta at høgskolene også kan konkurrere om de resultatbaserte komponentene (RBO). Høgskolesektoren vil ikke være tjent med at det innføres nye og uprøvde indikatorer for tildeling av den resultatbasert FoU komponenten. Ulike typer formidling vil kunne skape en rekke gråsoner og mye merarbeid i form av rapportering og registrering. Høgskolene vil være tjent med å benytte et transparent og anerkjent beregningsgrunnlag også for FoU-tildeling.

Om utvalgets anbefalinger

- *Dagens historiske baserte basiskomponent dekomponeres med synlige kostnadsbærere så langt det er mulig.*

Kunnskapsdepartementet varsler at det vil sette i gang en evaluering av finansieringssystemet i løpet av 2009. Det støttes at basisbevilgningen må bli transparent og forståelig både for institusjonene og for myndighetene selv, og ikke bare så langt det er mulig, men fullt og helt. Utvalgets forslag om at det skal være et tydeligere skille, også i basis, mellom utdanning og forskning, må være åpent inntil finansieringssystemet er evaluert. Dette begrunnes i at man også kan se for seg en modell der det settes en forutsetning om at all undervisning skal være forskningsbasert, og at man i kostnadsdriveren "studieplass" har et påslag for å dekke forskningsdelen av dette.

- *Den strategiske forskningskomponenten videreføres på omtrent samme nivå som i dag, men brukes reelt strategisk.*

Ideen om dette støttes, men nivå for og bruk av den strategiske forskningskomponenten må vurderes nærmere. Dette må ses i sammenheng med hvilken rolle de statlige høgskolene skal ha i forhold til forskningsaktivitet. Slik modellen er presentert under pkt 10.3.4.1, kan det synes som om den strategiske forskningskomponenten vil komme sterke forskningsmiljø til gode, noe som vil kunne gå ut over FoU-miljø under utvikling.

- *Det innføres en strategisk undervisningsbevilgning i finansieringssystemet med omtrent samme bevilgning som den strategiske forskningsbevilgningen. Basisbevilgningen og de resultatbaserte bevilgningene reduseres tilsvarende. Det forutsettes at strategiske bevilgninger ikke skal være nøytrale i forhold til geografi eller fordeling mellom institusjonene, men vil kunne variere mellom institusjonene over tid. Effekten av bevilgninger bør være gjenstand for evalueringer.*

Dette er formål som det er vel verd å arbeide videre med i en ny finansieringsmodell. Utfordringen er å håndtere utlysning av midler, søknadshåndtering, tildeling og rapportering uten at det krever et stort byråkrati. Erfaringsmessig kan det også by på store utfordringer å opprettholde gjennomsiktigheten i basis når tildeling til formål gitt under a) "Kuvøsefunksjon" overføres til ordinær drift (basis og resultatbasert tildeling).

Det er også viktig å påpeke at enkelte utdanninger må kunne opprettholdes selv om søkningen er lav og dermed også studenttallet. Dette gjelder i hovedsak utdanninger som oppfyller viktige samfunnsbehov, og som dermed bør være et nasjonalt ansvar med spesielle ordninger i forhold til finansiering.

- *Det innføres et system med avtaler mellom institusjonene og Kunnskapsdepartementet for å styrke langsiktigheten i virksomheten. Avtalene kan ha et tidsperspektiv på 3-4 år. De vil ikke være juridisk forpliktende, men være et uttrykk for gjensidige forventninger og kunne få konsekvenser for senere budsjettildelinger.*

Dette støttes fullt ut. Sektoren arbeider i et langsiktig perspektiv med små muligheter for raske tilpasninger sammenlignet med privat næringsliv. Langsiktige avtaler bør kunne innføres uavhengig av en ny finansieringsmodell.

- *Bruk av evalueringer som del av grunnlaget for tildeling av forskningsbevilgninger bør vurderes på sikt.*

Dette avhenger av om forskningsbevilgningene knyttes opp til overordnede forskningspolitiske føringer. Dersom de knyttes til særskilte satsinger som grunnlag for tildeling av midler, er det selvsagt at disse bør evalueres på vanlig måte etter en viss tid. Dersom den forskningsstrategiske bevilgningen knyttes til forskerskoler og antall doktorgradskandidater, avlagte doktorgrader, publikasjonspoeng og evne til å skaffe eksterne forskningsmidler, er det disse indikatorene som kan legges til grunn og måloppnåelsen vurderes ut i fra fastsatte resultatmål ved tildeling av midlene.

HiST mener:

- ***HiST støtter utvalgets forslag og synspunkter knyttet til finansieringssystemet for universiteter og høyskoler. Spesielt vil vi understreke viktigheten av å utvikle en transparent modell for finansiering.***

VII. Styrking av profesjonsutdanningene i høyskolene (kap.14)

Utvalgets forslag

Det vises til utredningens kap.14.6.

Beskrivelsen støttes

Vi støtter utvalgets beskrivelse av de store profesjonsutdanningene (kap.14.2). Det har foregått et betydelig kompetanseløft senere år i disse profesjonsutdanningene på høgskolene og ved de nye universitetene. Men det er behov for sterkere forskningstilknytning og en større konsentrasjon mot profesjonsforskning. FoU-virksomheten og dokumentasjonen av denne er for lav, og den produserer ikke nok kunnskap om yrkesutfordringene og yrkesfeltene som utdanningene skal kvalifisere for.

Rammeplaner

Utvalget er kritisk til rammeplaner fordi 1) disse kan være i strid med akademisk frihet og institusjonell autonomi, 2) fordi regulering av innholdet i et studium ikke er en kvalitetsgaranti, 3) fordi en nødvendig koordinering av utdanninger kan skje uten en nasjonal regulering i form av rammeplaner, 4) fordi faglige standarder og minstekrav bør gjøres av yrkesfeltet selv, og 5) fordi kvalitet oppnås best gjennom utøvelse av faglig skjønn, kombinert med god faglig ledelse. Til det siste understreker utvalget at et fravær av rammeplaner gir rom for lokale og regionale tilpasninger, i samsvar med regionens behov.

Utvalget er følgelig også i mot tilsvarende planstyring som universitetenes profesjonsutdanninger innen psykologi, medisin og odontologi mv. er underlagt. Utvalget peker på at faglig koordinering i stedet bør skje i de nasjonale rådsorganene innen Universitets- og høgskolerådet.

Rammeplaner har i mange profesjonsutdanninger vært knyttet til autorisasjonskrav. Denne type autorisasjon kan riktignok – som utvalget understreker – knyttes opp til spesifikke kompetansekrav, som uansett må gjelde for profesjonsutdanningene. Spesifikasjonen av kompetanse og læringsutbytte kan en se i sammenheng med den forestående innføringen av et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Spørsmålet om autorisasjon trenger derfor ikke være et sterkt argument mot avskaffelsen av rammeplaner.

Derimot er vi sterkt i tvil om de nasjonale fagrådene kan bli et reelt samordningsorgan i spenningsfeltet institusjonell autonomi og behovet for profilering og arbeidsdeling. Og vi er uenig i utvalgets argument om at store profesjonsutdanninger kan defineres ut fra regionale behov. Vi mener at muligheter for studentmobilitet og behovet for nasjonalt baserte profesjonsreferanser bør veie sterkt.

I sum mener vi at nasjonale rammeplaner ikke bør avskaffes. De må nødvendigvis tilpasses det varslede nasjonale kvalifikasjonsrammeverket, og følgelig spisses mer mot sluttkompetanse og læringsutbytte. Departementet bør sikre sterk representasjon fra yrkesfeltet selv i videreutviklingene av rammeplanene.

Rekruttering av fagpersonale innen ingeniørutdanningene

I St.meld. nr. 7 (2007-2008) Statusrapport for Kvalitetsreformen i høgre utdanning varsler departementet at regjeringen vil legge fram en melding om rekruttering av vitenskapelig personale i høgre utdanning i løpet av 2008. I den forbindelse vil vi melde inn en bekymring om rekruttering av fagpersonale til ingeniørutdanningene. Denne er vanskelig, og på slikt meget bekymringsfull. Vi regner med at NOKUTs pågående evaluering av teknologiutdanningene også vil adressere dette spørsmålet.

HiST mener:

- ***Vi støtter***
 - ***utvalgets beskrivelse og analyse av profesjonsutdanningene, og konklusjonen om at det er behov for sterkere forskningstilknytning og en større konsentrasjon mot profesjonsforskning innen profesjonsutdanningene***
 - ***forslaget om en ordning med Sentre for fremragende undervisning (kap. 15)***
 - ***forslaget om å styrke den formelle kompetansen av personalet i form av et program med et omfanget på 50 -100 millioner årlig i fem år***
 - ***synspunktet om at det er nødvendig å styrke kompetansen i lærerutdanningene, blant annet gjennom en mer målrettet bruk av ressursene***
- ***Vi går imot utvalgets forslag om å avskaffe de nasjonale rammeplanene for profesjonsutdanningene.***
- ***Vi ber om at den bekymringsfulle rekrutteringssituasjonen av faglig personale i ingeniørutdanningene blir vurdert nærmere i den varslede rekrutteringsmeldingen, eventuelt i stortingsmeldingen som følger etter NOU2008:3.***

VIII. Universitetenes og høyskolenes regionale betydning (kap.16)

Utvalgets forslag

Det vises til utredningens kap. 16.6.

Regionens høgskole

HiST er regionens høgskole, men ikke en regional høgskole. Det betyr at HiST skal ta ansvar for regional utvikling, samtidig som vi skal utdanne kandidater for hele landet på et internasjonalt høyt nivå. Fagtilbudene ved HiST er primært korte profesjonsutdanninger som spiller en sentral rolle i regionen, spesielt innenfor offentlig virksomhet. Det foregår i dag tett samhandling med praksisfeltet innenfor utdanning og forskning, men potensialet er stort i å utvikle dette spesielt i forhold til det private næringsliv.

HiST har god kvalitet på undervisning, har økt sin forskningsevne betraktelig, men er fortsatt i startgropa når det gjelder innovasjon og nyskapning. Det er nødvendig å tilpasse organisasjonen og endre kulturen i forhold til bredden i samfunnsoppdraget. Gode referansemodeller på samhandling mellom HiST og regionen må utvikles og formaliseres. HiST deler den regionale rollen bl.a. med NTNU og HiNT. Det ligger et potensiale i det å utvikle dette samarbeidet på tvers av institusjonene.

HiST har ikke strebet etter universitetsstatus, sliter ikke med studentrekruttering, har ikke mottatt store midler fra regionale aktører, og har ikke bygget opp masterutdanninger utover det som har vært naturlig fra et faglig/behovsmessig perspektiv. Doktorgradskandidater har benyttet NTNU som vertsinstitusjon, noe som har redusert eget behov for utvikling av doktorgradsløp. HiST er enig i at det er behov for endret politikk på dette området og at størrelsen på institusjoner er en av flere parametre som kan påvirke evnen til regional utvikling.

Om utvalgets anbefalinger

- *Utvalget viser til sine forslag for å skape større institusjoner og mer slagskraftige faglige miljøer og mener det vil skape institusjoner med bedre forutsetninger for å forholde seg aktivt til arbeids- og næringslivet i sitt omland.*

Større miljøer vil ha større kapasitet og bedre kompetanse til å møte en regions ulike behov. Det gir rom for å ha en organisasjonsstruktur og en kompetanseprofil som i større grad er i stand til å løse slike oppgaver. Det er også sannsynlig at det vil gi infrastrukturmessige gevinster. Vi mener at det er sentralt at de anbefalte tiltak balanseres mellom den store institusjonens/organisasjonens mulige fordeler (kapasitet og evne) og mulige ulemper (tungroddhet, mer byråkrati, redusert lokal tilstedeværelse) når det gjelder regional utvikling.

- *Utvalget viser til sitt forslag om å innføre en strategisk komponent i finansieringssystemet, jf. kapittel 10, og et system med avtaler mellom de høyere utdanningsinstitusjonene og departementet. Dette vil kunne være et redskap til å stimulere institusjonene til økt samarbeid med arbeids- og næringslivet i sitt område.*

Forslaget støttes. Dette er et sentralt punkt fordi det berører virkemidler. Det må legges opp til et finansieringssystem som motiverer for og stimulerer til økt samarbeid med regionale aktører. Det betyr støtte til faglige ansatte som stimulerer til økt samarbeid, støtte til det sentrale støtteapparatet samt støtte til samarbeidspartnere.

- *Utvalget mener at styringsdialogen mellom Kunnskapsdepartementet og institusjonene må bli mer eksplisitt med hensyn til bidrag til regional utvikling, samtidig som departementet mer aktivt må søke å koordinere innsatsen og interessene til ulike offentlige myndigheter bedre.*

Forslaget støttes delvis. En koordinering av regional utvikling må ikke være styrende for det arbeid som gjennomføres, men skal bidra til at naturlige aktører innen offentlig og privat virksomhet i regionen stimuleres til samarbeid.

- *Utvalget foreslår å utvikle den foreslåtte ordningen med nærings-ph.d. og følge den opp med en hensiktsmessig opptappingsplan. Etter mønster av fagopplæringen i arbeidslivet kan det også være aktuelt å utvikle en bedriftsmaster i samarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner og virksomheter som tar på seg et ansvar for læringen.*

Anbefalingen støttes. En ordning rundt nærings- Ph.D kan gi en positiv effekt dersom dette inngår i et større samarbeid. For HiST kan dette gjøres i samarbeid med NTNU siden HiST ikke kan utdanne Ph.D - kandidater selv. Når det gjelder utvikling av egne masterkurs kan dette være relevant for HiST, men da i samarbeid med andre. Et eksempel er en planlagt master i instrumenteringsteknologi i samarbeid med NCE Instrumenteringsklyngen.

- *Utvalget foreslår at det uavhengig av forslaget om alternativer i finansieringssystemet må etableres indikatorer og verktøy for rapportering, evaluering og oppfølging på*

området regional utvikling. Det må arbeides for at samarbeidet med samfunns- og arbeidsliv i større utstrekning og på en mer forpliktende måte enn i dag nedfelles i institusjonenes kvalitetssikringssystemer ved at det utvikles relevante indikatorer og operasjonelle og målbare målsettinger på området.

Dette støttes. Det er sentralt å definere tydelige målstyringsparametre for måling av denne ambisjon, som verktøy for institusjonene og de samarbeidende parter, som indikasjon på kvalitet og ikke minst som et kommunikasjonsverktøy. Vår anbefaling i den sammenheng er at en ikke oppretter systemer som blir langt mer ressurskrevende å håndtere enn den verdiskapingen de har som intensjon å gi.

- *Utvalget foreslår at Kunnskapsdepartementet tar initiativ til studier som vil føre til et bedre kunnskapsgrunnlag om konkrete effekter av samarbeid mellom høyere utdanning og arbeidsliv, ikke minst for å kunne målrette tiltak og prioritere samarbeidsaktiviteter på en bedre måte enn i dag.*

Forslaget støttes. Det er for lite kunnskap om hvordan man får til et effektivt og godt samarbeid i dag og hvilke virkemidler som er nødvendig for å stimulere til økt samarbeid.

- *Utvalget viser til de programmene Norges forskningsråd har iverksatt for å styrke innovasjon gjennom samarbeid mellom forskningsinstitusjoner og regionalt næringsliv, og støtter dette.*
- *For å styrke tilknytningen til arbeidslivet anbefaler utvalget også at det satses på å prøve ut nye studiemodeller og læringsformer som i større grad integrerer teori og praksis. Utvalget viser ellers til forslaget i kapittel 15 om å etablere Sentre for fremragende undervisning. Et viktig kriterium i forbindelse med utvelgelsen av slike sentre kan nettopp være eksperimentering med nye samarbeidsformer i forhold til arbeids- og næringslivet.*

Dette støttes delvis. Det fordrer at man ikke utvikler særegne, "motebaserte" kurs og læringsformer som ikke holder internasjonal kvalitet og som ikke er relevante i et internasjonaliseringsperspektiv. Det må finnes en balanse mellom skreddersøm og lokal tilpasning og mer stabile, generisk tilbud.

- *Det anbefales også at Kunnskapsdepartementet tar initiativ til at det utarbeides en strategi for å utvikle det eksterne samarbeidet på en bedre, mer systematisk og helhetlig måte enn det som er tilfelle i dag. I den forbindelse må også forholdet mellom de høyere utdanningsinstitusjonene og det økende antallet lokale studiesentre tas opp til vurdering, slik at det kan utvikles rasjonelle samarbeidsløsninger og systemer for kvalitetssikring.*

Forslaget støttes. Det er i dag mange initiativer og aktører innen regional utvikling som delvis overlapper og konkurrerer med hverandre. Ansvar og rollefordeling rundt regional utvikling bør tydeliggjøres slik at innsatsen blir mer koordinert og målrettet.

Når det gjelder viktige og relevante indikatorer, bør det rettes oppmerksomhet mot kandidatenes og arbeidslivets syn på og tilfredshet med utdanningen og i hvilken grad den oppfattes som relevant for arbeidsmarkedet. Får kandidatene relevant arbeid? Hvordan er lønnsbetingelsene? osv. Ikke minst vil dette kunne endre engasjementet hos institusjonenes toppledelse, et engasjement som er en kritisk suksessfaktor.

Dette støttes. Det er sentralt at kontakt med høyere utdanning bør få høyere status, for eksempel det å undervise ved høgskole og universitet. Bedre status og belønning for den type kontakt vil stimulere for økt samhandling og bidra til regional utvikling og økt relevans/kvalitet i undervisning og FoU.

HiST mener:

- ***HiST støtter i hovedsak utvalgets synspunkter knyttet til regional samhandling.***
